

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio CXXV. De vitijs oppositis fortitudini. Et primo de timore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

his que vi mensue causa sunt. Vbi participatio in diuinis cum excommunicatis pro nullo metu excusari dicitur, quia, ut ibi dicitur, est peccatum mortale. Et tamen constat, quod talis prohibitio de iure positio est, quia de licentia Papae est licita. Obligar ergo ius positum quandoque ad peccatum mortale, & consequenter nullo moris metu declinandum est ab oblatione positui iuris.

CIRCA primum queruntur quatuor. **¶** Primum, Vtrum timor sit peccatum. **¶** Secundum, Vtrum opponatur fortitudini. **¶** Tertio, Vtrum sit peccatum mortale. **¶** Quarto, Vtrum excuset, uel diminuat peccatum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum timor sit peccatum.

AD PRIMUM sic proceditur. **V**idetur, quod timor non sit peccatum. Timor enim est passio quadam, ut supra * habitum est: sed ex passionibus non laudantur, neque uituperantur, ut patet in 2. Ethic. Cum ergo omne peccatum sit uituperabile, uidetur quod timor non sit peccatum. **¶** 2. Præ. Nihil quod in lege diuina mandatur, est peccatum, quia lex Domini est immaculata, ut dicit in Psal. 18. sed timor mandatur in lege Dei. dicitur enim ad Ephes. 6. Serui, obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore. ergo timor non est peccatum.

¶ 3. Præ. Nihil quod naturaliter inest homini, est peccatum, quia peccatum est contra naturam, ut * Damasc. dicit in 2. libro: sed timere est homini naturale, unde Philosoph. dicit in 3. Ethic. quod erit aliquis infans, uel sine sensu doloris, si nihil timeat, neque terrumotum, neque inundationes. ergo timor non est peccatum.

SED CONTRA est, quod Dominus dicit Matth. 10. Nolite time re eos qui occidunt corpus. & Exech. 3. dicitur. Ne timeas eos, neque sermones eorum metuas.

RESPON. Dicendum, quod aliquid dicitur esse peccatum in actibus humanis propter inordinationem. Nam bonum actus humani in ordine quodam consistit, ut ex supra * dictis patet. Est autem hic debitus ordo, ut appetitus regimini rationis sub datur. Ratio autem dicitur aliqua esse fugienda, & aliqua esse prosequenda: & inter fugienda, quaedam dicitur magis fugienda, quam

aut cuiusque iuris facit, contra legem diuinam facit, ac per hoc timor sine mortis, siue alterius mali, non excusat a toto licet a tanto, ut in 4. Ethicor. habes.

Secunda Secunda S. Thomæ. QQ. Et. li.

A obligaret, nec præceptum hominis tunc ligat. **¶** Et per hoc patet responsio ad secundam obiectionem in oppositum, quia citatus personaliter carens iure accessu, ideo non tenetur, quia nec etiam si lex hoc præcepisset, teneretur. Quoniam autem accessus non est tutus ex parte iudicis, puta, quia seus tyrannus, & tunc constat, quod non declinat iudicem, sed seuitatem tyranni, quod lex cõcedit. Aut nõ est tutus propter alios, & tunc excusatur a lege, quia non possit comparere. Qui enim non possit tute comparere, perinde est ac si non possit comparere. **¶** Ad primam autem obiectionem dicitur, quod licet non accipit legem diuinam hoc in loco, ut distinguitur ab alijs legibus: quod ex duobus patet. Primo, ex eo quod sequeretur, quod ex timore mortis faceret contra ius naturale, esset solum peccatum ueniale, quod ridiculum est imponere ratio doctori. Et patet sequela, quia ius naturale distinguit contra diuinum proprie sumptum, ut patet in precedenti lib. scilicet dõ, ex eo quod sequeretur, quod ex timore carnalium temporalis malis transgredi ius positum solum esset ueniale, quod est ridiculum, puta, quod aliquis ex timore ne perdat pallium, celebrando missam sine sacris uersibus, & sine altari, & uasis sacris, solum peccaret uenialiter. Et patet sequela, quia in litera dicitur, Propter timorem, quo refugit periculum mortis, uel quodcumque aliud temporale malum. Constat enim quod perdere pallium, quoddam temporale malum est. Intellegit ergo author per legem diuinam, ipsam diuinam institutionem, ut firmat & ius naturale, & ius positum, & præcepta hominum, datque omnibus uim obligatiuam in foro conscientie. Hoc enim omnia iura, & præcepta habent ex eo, quod a Deo immediate, uel mediate procedunt. Et præterea, ex hac litera firmatur doctrina data: quoniam hinc habes, quod quicumque contra præcepta hominis uel positui, aut cuiusque iuris facit, contra legem diuinam facit, ac per hoc timor sine mortis, siue alterius mali, non excusat a toto licet a tanto, ut in 4. Ethicor. habes.

B alia. Et similiter etiam inter prosequenda, quaedam dicitur esse magis prosequenda, quam alia: & quantum est bonum prosequendum, tantum est aliquid oppositum malum fugiendum. Inde est quod ratio dicitur quaedam bona magis esse prosequenda, quam quaedam mala fugienda. Quado ergo appetitus fugit ca, quæ ratio dicitur esse sustinenda, ne desinat ab alijs quæ magis prosequi debet, timor inordinatus est, & habet rationem peccati. Qu autem appetitus timendo fugit id, quod est secundum rationem fugiendum, tunc appetitus non est inordinatus, nec peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod timor communiter dicitur secundum suam rationem importat uerbaliter fugam: unde quantum ad hoc non importat rationem boni, uel mali, & similiter est de qualibet alia passione. Et ideo * Phil. dicit, quod passiones non sunt laudabiles, neque uituperabiles, quia scilicet non laudantur, neque uituperantur qui irascuntur, uel timeant: sed qui circa hoc aut ordinatè, aut inordinatè se habent.

AD SECUNDUM Dicendum, quod timor ille, ad quem inducit Apostolus, est conueniens rationi, ut scilicet seruus timeat ne deficiat in obsequijs, quæ domino debet impendere.

AD TERTIUM dicendum, quod mala, quibus homo resistere non potest, & ex quorum sustinentia nihil boni prouenit homini, ratio dicitur esse fugienda: & ideo timor talium non est peccatum.

ARTICVLVS II.

Vtrum peccatum timoris opponatur fortitudini.

AD SECUNDUM sic proceditur. **V**idetur, quod peccatum timoris non opponatur fortitudini. Fortitudo enim est circa periculum mortis, ut supra * habitum est: sed peccatum timoris non semper pertinet ad pericula mortis, quia super illud Psal. 127. Beati omnes qui timeant Dominum. **¶** glo. dicit, quod humanus timor est, quo timeamus pati pericula carnis, uel perdere mundi bona.

aut cuiusque iuris facit, contra legem diuinam facit, ac per hoc timor sine mortis, siue alterius mali, non excusat a toto licet a tanto, ut in 4. Ethicor. habes.

Secunda Secunda S. Thomæ. QQ. Et. li.

lib. 2. Ethic. 6. com. 5.

lib. 2. Ethic. 6. com. 5.

lib. 2. Ethic. 6. com. 5.

lib. 2. Ethic. 6. com. 5.

cum mors ex necessitate imminet omnibus, non uidetur esse timenda. ergo timor non excusat a peccato.

¶ 3 Præ. Omnis timor aut est mali temporalis, aut spiritualis: sed timor mali spiritualis non potest excusare peccatum, quia non inducit ad peccandum, sed magis retrahit a peccato. Timor etiam mali temporalis non excusat a peccato, quia sicut *Philof. dicit in 3. Ethicor. inopiam non oportet timere, neque agilitudinem, neque quæcumque non a propria malitia procedunt. ergo uidetur quod timor nullo modo excuset a peccato.

SED CONTRA est, quod dicitur in *Decret. l. q. i. Vim passus, & inuitus ab hæreticis ordinatus, colorem habet excusationis.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra *dictum est, timor intantum habet rationem peccati, in quantum est contra ordinem rationis. Ratio autem iudicat quædam mala esse magis alijs fugienda: & ideo quicumque, ut fugiat mala, quæ secundum rationem sunt magis fugienda, non refugit mala, quæ sunt minus fugienda, non est peccatum: sicut magis est fugienda mors corporalis, quam amissio rerum temporalium. Vnde si quis propter timorem mortis, latronibus aliquid promitteret, aut daret, excusatur a peccato quod incurreret, si sine causa legitima prætermisisset bonis, quibus esset magis dandum, peccatoribus largiretur. Si autem aliquis per timorem fugiens mala quæ secundum rationem sunt minus fugienda, incurrat mala quæ secundum rationem sunt magis fugienda, non potest totaliter a peccato excusari, quia timor talis inordinatus est. Sunt autem magis timenda mala animæ, quam mala corporis: corporis autem magis, quam mala exteriorum rerum. Et ideo si quis incurrat mala animæ, id est, peccata, fugiens mala corporis, puta, flagella, uel mortem, aut mala exteriorum rerum, puta, damnum pecuniæ, aut si sustineat mala corporis, ut uideat damnum pecuniæ, non excusatur totaliter a peccato. Diminuitur tamen secundum aliquid eius peccatum, quia minus uoluntarium est, quod ex timore agitur. Imponitur enim homini quædam necessitas aliquid facienda propter timorem imminentem. Vnde *Philosophus huiusmodi, quæ ex timore sunt, dicit esse non simpliciter uoluntaria, sed mixta ex uoluntario, & inuoluntario.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod timor non excusat ea ex parte qua est peccatum, sed ea ex parte qua est inuoluntarium. AD SECUNDUM dicendum, quod licet mors omnibus imminet ex necessitate, tamen ipsa diminutio temporalis uitæ est quoddam malum, & per consequens timendum. AD TERTIUM dicendum, quod secundum Stoicos, qui ponebant, bona temporalia non esse hominis bona, sequitur ex consequenti, quod mala temporalia non sunt hominis mala, & per consequens nullo modo timenda: sed secundum *August. in lib. de liber. arbit. huiusmodi temporalia sunt minima bona: quod etiam Peripatetici senserunt. & ideo contraria eorum sunt quidem timenda, non tamen multum, ut pro eis recedatur ab eo, quod est bonum secundum uirtutem.

QVAESTIO CXXVI.

De uitio intimidatit, in duos articulos diuisa.

DE I N D E considerandum est de uitio intimidatit.

ET CIRCA hoc quaruntur duo.

¶ Primo, Vtrum intimidum esse sit peccatum.

¶ Secundo, Vtrum opponatur fortitudini.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum intimiditas sit peccatum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod intimiditas non sit peccatum. Quod enim ponitur in commendationem uiri iusti, non est peccatum: sed in commendationem uiri iusti dicitur Prover. 28. Iustus quasi leo confidens absq; terrore erit. ergo esse impauidum non est peccatum.

¶ 2 Præ. Maximum terribilium est mors, secundum *Philof. in 3. Ethic. sed nec mortem oportet timere, secundum illud Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus &c. nec etiam aliquid quod ab homine potest inferri, secundum illud Is. 51. Quis tu, ut timeas ab homine mortali? ergo impauidum esse non est peccatum.

¶ 3 Præ. Timor ex amore nascitur, ut supra * habitum est: sed nihil mundanum amare pertinet ad perfectionem uirtutis, quia ut * August. dicit in 14. de ciuit. Dei, amor Dei usque ad contemptum sui facit ciues ciuitatis celestis. ergo nihil humanum formidare, uidetur non esse peccatum.

SED CONTRA est, quod de iudice iniquo dicitur Luc. 18. quod nec Deum timebat, nec hominem reuerbatur.

RESPON. Dicendum, quod quia timor ex amore nascitur, idem iudicium uidetur esse de amore, & timore. Agitur autem nunc de timore, quo mala temporalia timetur, qui prouenit ex temporalium bonorum amore. Inditum autem est unicuique naturaliter, ut propriam uitam amet, & ea quæ ad ipsam ordinantur cum debito modo, ut scilicet amentur huiusmodi non quasi finis constituantur in eis, sed secundum quod eis utendum est propter ultimam finem. Vnde quod aliquis deficiat a debito modo amoris ipsorum, est contra naturalem inclinationem, & per consequens est peccatum. Numquam tamen a tali amore aliquis totaliter decidit, quia id quod est naturale, totaliter perdi non potest: propter quod Apostolus dicit ad Eph. 5. Nemo unquam carnem suam odio habuit. Vnde etiam illi qui seipfos interimunt, ex amore carnis suæ hoc faciunt, quam uolunt a

Secunda Secunda S. Thomæ.

¶ Super Questionem centesimam vigesimam sextam.

IN tota quæst. 126. nihil aliud occurrit scribendum, nisi attentos reddere lectores, quod author in art. 2. in responsione ad tertium, in calce non dicit, quod fortitudo secundum diuersa media habeat diuersa extrema, ut Martinus imponit sibi ex hac responsione, bis, scilicet, in q. 1. & q. 12. Sed dicit, quod non est inconueniens, quod fortitudo secundum diuersa media habeat diuersa extrema. Aliud enim dicere, secundum diuersa media, & aliud, secundum diuersa media. Fortitudo namque unum tantum medium habet formaliter, scilicet ad maxima, & optima pericula inclinare secundum quod oportet, quando ubi, sicut &c. Sed quia hoc medium in pluribus passionibus ponit tantam in materijs: ideo non inconuenit secundum diuersas passionibus habere diuersa extrema, & hic est sensus literæ. Vnde inferius in q. 131. art. 2. ad primum, author ponens plura extrema per excessum, respectu magnanimitatis, clarius hac eandem sententiam replicat dicens, Non est inconueniens secundum diuersa, esse plures excessus unius medijs, hæc ille: sed de his latior erit in quæstio. 128. sermo, ubi Martino respondetur.

Lib. 1. c. 6. a medio, to. 5.

Ar. preced. lib. 14. c. 28. in prin. to. 5.

QQ a præ-